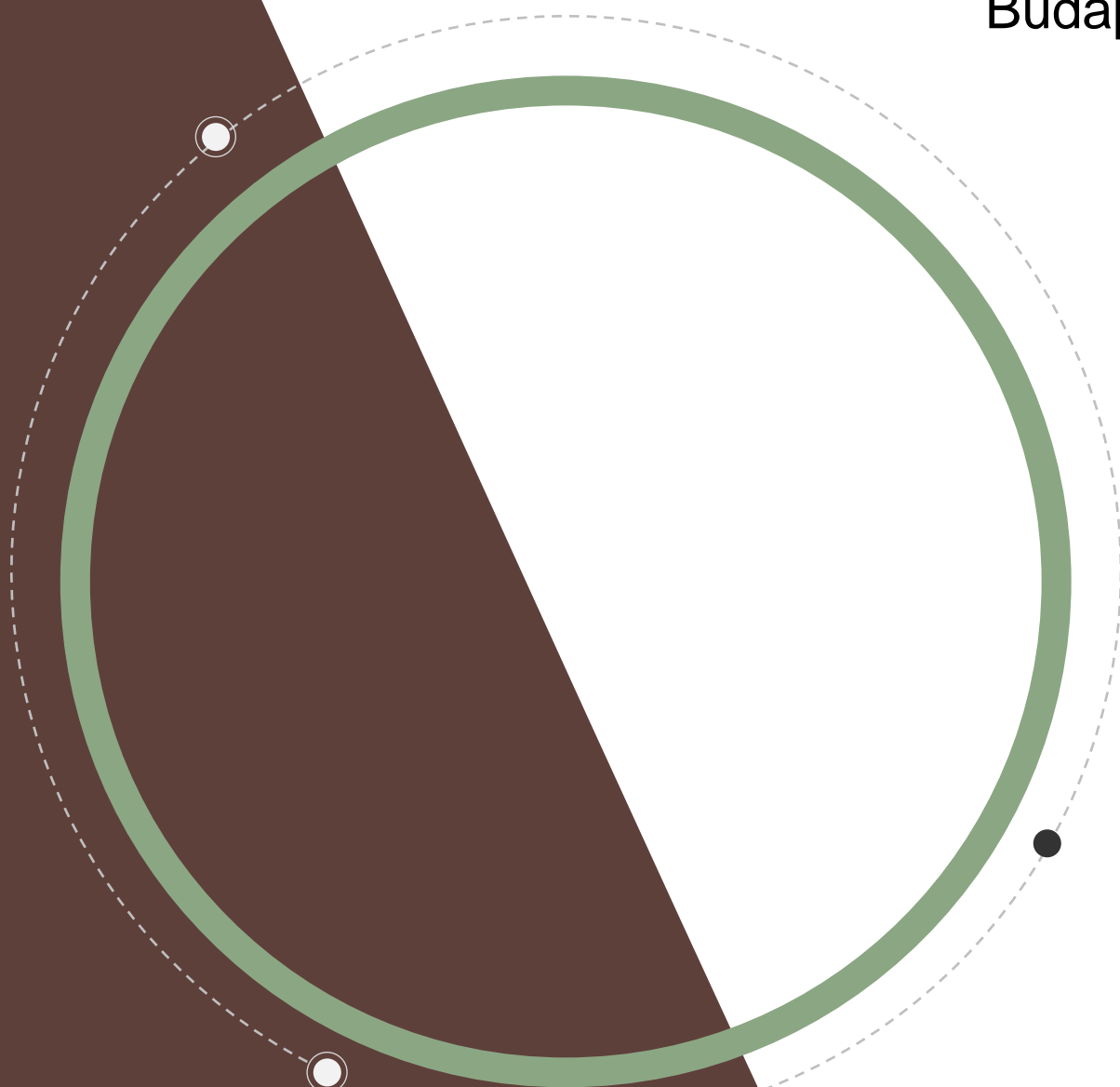

Pályaszocializációs gyakorlat 1. –

Tanár leszek

Hallgatói segédlet

Budapest

Pályaszocializációs gyakorlat 1. – Tanár leszek

Hallgatói segédlet

Szerkesztő: Czető Krisztina, Rapos Nóra

Szerzők: Czető Krisztina, Lénárd Sándor

A kidolgozás folyamatában részt vett: Bajzáth Angéla, Czető Krisztina, Eszes Fruzsina, Héreginé Nagy Márta, Kormos Kevin, Koós Ildikó, Lénárd Sándor, Muzsalyiné Molnár Henrietta, Péter Petra, Rapos Nóra, Tókos Katalin, Solymosi Katalin, Szabó Lilla, Szivák Judit, Vincze Beatrix

Tartalomjegyzék

A pályaszocializációs gyakorlatokról.....	4
A féléves munka szervezése.....	6
A féléves munka feladatai	8
A terepnapló	8
Elemző dolgozat	11
A féléves munka értékelése.....	15
A terepnapló értékelése	15
Az elemző dolgozat értékelése	16
Gyakori kérdések.....	18
Felmentés az iskolai gyakorlatok alól	19
Az elemző dolgozat formai sajátosságai	19
Szakirodalmi ajánlások.....	20
Az elemző dolgozat értékelése	20
Sablonok.....	21

A pályaszocializációs gyakorlatokról

A pályaismereti és pályaszocializációs gyakorlat tartalmát és célját a [képzési és kimeneti követelmények](#) fogalmazzák meg. A gyakorlatok célja, hogy a „hallgatók tanári nézőpontból megfigyeljék az iskola világát, megfigyeljék az intézményi környezetet, infrastruktúrát, különböző iskolatípusokban tanórákon, illetve tanórán kívüli foglalkozásokon, iskolai rendezvényeken gyűjtsenek tapasztalatokat az iskola mint szervezet, mint munkahely működéséről, a visszajelzések alapján képet formáljanak saját pályaalakulásukról.”

CÉLOK

A pályaszocializációs gyakorlatok kiemelt törekvései tehát, hogy támogassák az Ön tanárképzési tanulmányokra és a tanári szerepre való felkészülését, a képzésben történő szocializációját. Ennek fontos állomása, hogy a korábbi években a mindennapjait meghatározó tanulói szerepből kilépve tapasztalatot szerezzen az iskolai jelenségek tanári nézőpontból történő értelmezéséről, valamint a különböző intézményi és tanári gyakorlatokat megismerve és elemezve értelmezze, tudatosítsa saját pedagógiai tapasztalatait, és megfogalmazza tanári és szaktanári szerepértelmezéseit.

A pályaszocializációs gyakorlatok során célunk, hogy szervezett keretek között támogassuk a tanárrá válás során abban, hogy

- (1) megismerhesse az iskola komplex világát, annak társadalmi meghatározottságát, szervezeti kereteit és működését, külső-belső kapcsolatrendszerét, és
- (2) elkezdje megismerni az egyes korosztályok, csoportok, valamint a csoportokon belül az egyes tanulók

kognitív-szociális sajátosságait, a nevelést-oktatást befolyásoló tényezőket,

- (3) valamint lépéseket tegyen saját tanári szerepének értelmezése, kialakítása felé.

A GYAKORLATOK

A képzés során Ön három pályaszocializációs gyakorlaton vesz majd részt az osztatlan tanárképzésben optimálisan a képzése 2., 3. és 4. félévében. A pályaszocializációs gyakorlat intézményi (iskolai) gyakorlatát, valamint az iskolai gyakorlatok előkészítését és a szakmai tapasztalatok feldolgozását támogató szemináriumot egy tárgyként hirdetjük meg a képzése során, így összesen három tárgyat kell majd teljesíteni a pályaszocializációs gyakorlatokhoz kapcsolódóan.

A kurzusok iskolai gyakorlati része és a szemináriumi munka szorosan összekapcsolódik, így a gyakorlatot kísérő és a szemináriumot vezető oktató azonos lesz az adott kurzuson belül. Az intézményi gyakorlat és a szemináriumi munka teljesítése pedig szorosan összekapcsolódik munkája során is.

2. félév

Pályaszocializációs gyakorlat 1. – Tanárleszek

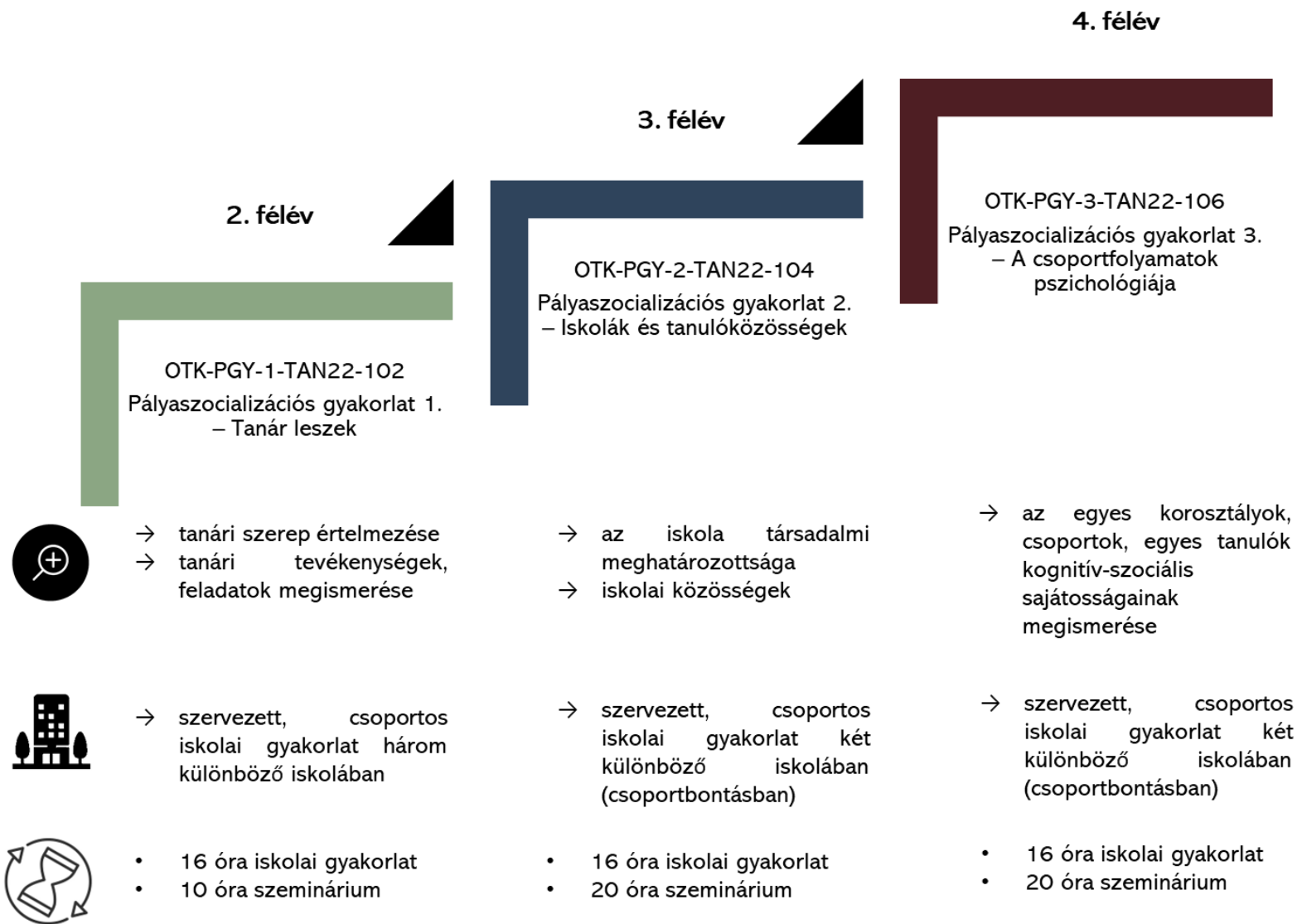
3. félév

Pályaszocializációs gyakorlat 2. – Iskolák és tanulóközösségek

4. félév

Pályaszocializációs gyakorlat 3. – A csoportfolyamatok pszichológiája

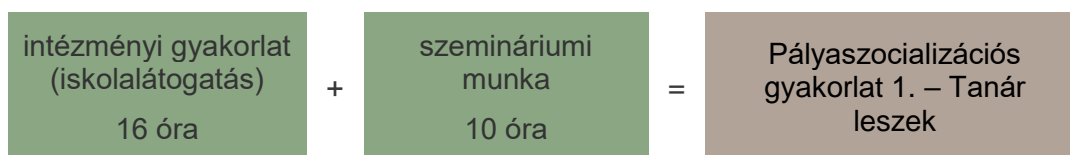

1 A féléves munka szervezése

A pályaszocializációs gyakorlatok közül az első kurzus a *Pályaszocializációs gyakorlat 1. – Tanár leszek* tárgy. A képzés elején, a gyakorlatok első állomásán ez a kurzus kiemelten támogatja a tanárszakos hallgatók tanárképzési tanulmányokra való felkészülését, a képzés alatti szakmai szocializációját.

Az első pályaszocializációs gyakorlat fókuszában a nézőpontváltás elősegítése, a tanári szerep komplexitásának értelmezése áll. Így a gyakorlatok és a szemináriumi munka célja, hogy támogassák az iskolai gyakorlatok során a szakmai tapasztalatgyűjtést, az iskolai jelenségek tanári nézőpontból történő értelmezését, valamint a különböző intézményi és tanári gyakorlatokat megismerve, ezeket elemezve elősegítsük, hogy megfogalmazzák saját pedagógiai tapasztalataikat, tanári és szaktanári szerepértelmezéseiket.

Ez a kurzus az első pályaszocializációs gyakorlatot (*Pályaszocializációs gyakorlat 1.*) és a hozzá kapcsolt szemináriumi munkát (*Tanár leszek szeminárium*) ötvözi, mely az iskolai terepmunka során szerzett tapasztalatok feldolgozását segíti.

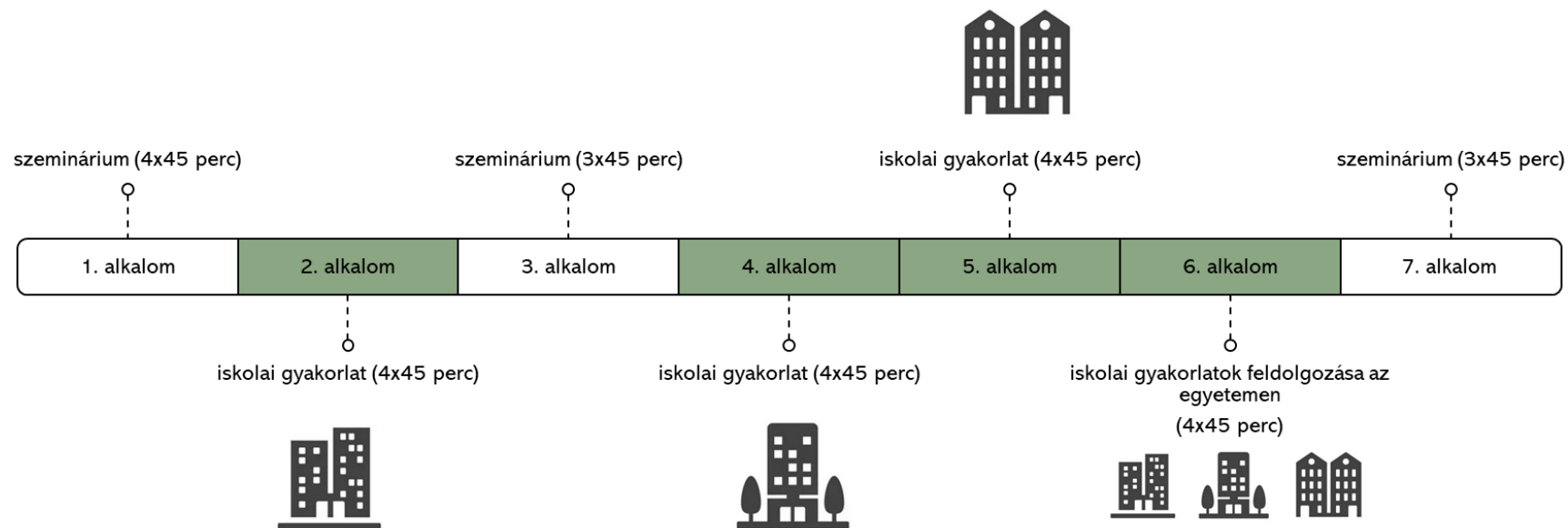

Az intézményi gyakorlatok (ezek az iskolalátogatások) a *Pályaszocializációs gyakorlat 1.* teljesítéséhez kötődnek, míg a szemináriumi kontaktórák a *Tanár leszek* szeminárium teljesítéséhez kapcsolódnak. A gyakorlaton és a szemináriumon végzett munka szorosan összefonódik, egy tárgyként teljesíti őket.

Az intézményi gyakorlatok (vagyis az iskolalátogatások) során a hallgatók különböző típusú iskolák mindennapjaiba kapnak betekintést csoportos, szervezett látogatások alkalmával. Az ezeken való részvétel kötelező, ezek időpontja a kurzus meghirdetett időszávjában lesz. Optimálisan az intézményi gyakorlatok háromféle iskolában történnek. Így például az iskolák különbözhetnek képzési típus szerint (lehet általános iskola vagy középiskola), fenntartó szerint (lehet állami, egyházi vagy alapítványi iskola), vagy éppen a tanulók egyéb sajátosságai szerint eltérő iskolák (például kedvezőtlen szociokulturális háttérű tanulókat nevelő intézmények).

A pályaszocializációs gyakorlat a kurzus keretein belül három iskolalátogatási alkalmat jelent, melyeket a szemináriumi oktató kísér minden alkalommal. Az iskolai gyakorlat 16 kontaktórási időkeretéből 12 órát csoportos gyakorlat formájában az iskolában, a fennmaradó 4 kontaktórást annak támogatott feldolgozásával töltöttek a hallgatók az egyetemen.

Az előbbieken is jeleztük, hogy az intézménylátogatások időpontja a kurzus meghirdetett időszávjában történik, melynek részletes ütemezését a kurzus oktatója ismerteti, továbbá elérhető a Neptun tanulmányi rendszer bővebb órarendi információi között is. A féléves munka ütemezését az alábbi ábrán is áttekintheti.

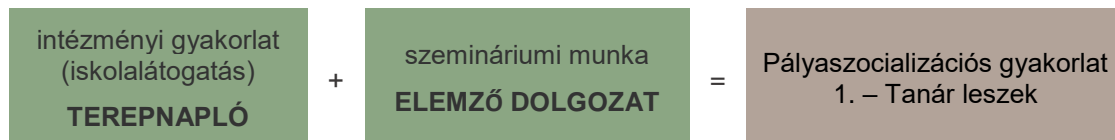

A kurzus kéthetente ismétlődik. Az ábrán a kurzus alkalmaihoz kapcsolódó munka elosztását látja. (Kérjük, vegye figyelembe, hogy az egyes alkalmak pontos dátuma az Ön órarendje szerint alakul attól függően, hogy a kurzust páros vagy páratlan hétre vette fel.) Az alkalom itt a szemináriumi munkát és az iskolalátogatási gyakorlatot jelöli. A kurzus első, harmadik és hetedik

alkalmán az egyetemen szemináriumi munkát végeznek az oktatóval, míg a második, negyedik és ötödik alkalommal külső helyszínen lesznek, ekkor vesznek részt a szervezett, csoportos látogatásokon az oktatóval. A hatodik alkalom szintén az iskolalátogatásokhoz kapcsolódik, és azon gyakorlati munka történik az oktatóval, melynek helyszíne az egyetem.

2 A féléves munka feladatai

A kurzus keretén belül a félév során a hallgatók az iskolai gyakorlatokhoz kapcsolódóan végeznek feladatokat, illetve aktívan bekapcsolódnak az egyetemen zajló szemináriumi munkába. A féléves feladatok szorosan kapcsolódnak egymáshoz, vagyis az iskolai gyakorlatokon szerzett szakmai tapasztalatok, az ott végzett munka eredményei a szemináriumba épülnek.

A terepnapló

Az intézménylátogatásokon való részvétel kötelező, arról a hallgatói követelményrendszerrel összhangban maximálisan egy alkalmat mulaszthat. Kérjük, vegye figyelembe, hogy a Tanár leszek szeminárium feladatainak a teljesítéséhez három intézmény megismerése szükséges! Hiányzás esetén javasoljuk egyeztessen a kurzus oktatójával! Az intézménylátogatások során a hallgatók az iskolai megfigyelések során szerzett tapasztalataikat, szakmai élményeiket a terepnaplóban rögzítik. Minden látogatósról készül egy-egy jegyzőkönyv, amelyek segítik a megfigyelést, támogatják a tapasztalatok dokumentálását, az elemző munka során pedig megkönnyítik a felidézést.

Az iskolalátogatásokon Ön jellemzően szakmai beszélgetéseken, óralátogatásokon vesz részt, és egyéni megismerő munkát végez, így a terepnapló elemei is ehhez kapcsolódnak.

	Gyakorlati tevékenységek	Kapcsolódó feladat
1. óra	Intézménybemutató	→ Jegyzet az iskola bemutatásáról
2. óra	Óralátogatás	→ Megfigyelési jegyzetek a tanórákról
3–4. óra	Megbeszélés: csoportos	→ Szakmai megbeszélés jegyzetei
	Interjú, iskolabejárás	→ Jegyzet az iskola bemutatásáról

Az intézménylátogatás tervezett menete

Az iskolalátogatások során a terepnaplóban rögzítjük:

- az iskolát bemutató szakmai beszélgetések főbb tanulságait, eredményeit,
- a megfigyelt tanórákon látottakat, meghatározott szempontok alapján, valamint
- a kollégákkal, pedagógusokkal folytatott beszélgetések főbb tanulságait, eredményeit.

A terepnapló vezetése a kurzus teljesítéséhez kapcsolódó egyik kötelező feladat. A terepnapló felépítését a szemináriumi munka során részletesen megismerik, és ezen a szemináriumok során is dolgoznak. A látogatást követő elemző munka támogatására a pedagógiai megfigyelésekről a hallgatók jegyzeteket készítenek. A megfigyelés a megismerő munka fontos eleme. Módszertani szempontból azonban korántsem könnyű, hiszen a megfigyelőre – különösen, ha a megfigyelésnek nincsenek előre kidolgozott szempontjai – nagyon sokféle inger hat. Ezért a megfigyelések eredményeit irányított szempontok alapján kell rögzíteni.

Jegyzet az iskola bemutatásáról

A terepnapló egyik eleme az intézmény bemutatása alapján készülő jegyzet. Valamennyi iskolalátogatás alkalmával az intézmény megismerését, pedagógiai munkájának megértését egy szakmai bemutató/beszélgetés segíti. Itt megismerkednek az iskola értékeivel, mindennapi pedagógiai munkájával, az iskolát körülvevő szűkebb-tágabb kontextus sajátosságaival, kihívásaikkal és sikereikkel. Erről a szakmai bemutatkozásról készül az első jegyzet.

Az első iskolalátogatást megelőzően a szemináriumon megismerkednek az adott intézmény pedagógiai programjával, kiemelten az iskola nevelő munkáját meghatározó értékekkel, az iskola jellemzőivel, az iskolát körülvevő környezet (társas-társadalmi kontextus) sajátosságaival. Ezt már a terepnaplóban is rögzítik. Az iskola bemutatása alapján készülő jegyzetelés során valójában ezt a munkát folytatják majd. A hallgatók ebben a dokumentumban rögzítik, melyek azok az értékek, melyeket a bemutató is érint, megfigyelhetők-e ezek „lenyomatait” az iskolában, milyen sikereket, kihívásokat emel ki az iskola, hogyan jellemzi környezetét, hogyan mesél mindezekről az iskolát bemutató kolléga.

Az értékek egy iskola életében folyó nevelő munka meghatározó elemei, ezek orientálják, irányítják az iskola pedagógiai mindennapjait, alakítják az iskola hangulatát (léghörét), a tanulói és tanári tevékenységeket. Az értékek mélyen, a nézetekben, a személyes hitekben, az iskola kultúrájában gyökereznek, s bár az értékeket a pedagógiai program nevelési programja deklaráltan (kimondva is) tartalmazza, a mindennapokban ezek valójában inkább közvetve ragadhatók meg. Így a megfigyelés során fontos például az iskola fizikai környezetét is alaposan szemügyre venni: milyenek az iskola terei; a falakon elhelyezett információk, emlékek miről árulkodnak; az osztályterembe lépve mit üzennek ezek a tanulásról, tanításról?

Ezeket neveztük például az előbbieken az értékek „lenyomatainak”, s Önök a látogatások során ezekre is figyelnek, rögzítik, személyes reflexiókkal látják el őket.

Megfigyelési jegyzetek a tanórákról

A hallgatók az iskolalátogatások során különböző tanórákon is részt vesznek megfigyelőként. Az óralátogatások fókuszában a tanári szerep összetettségének, a tanári tevékenység sokszínűségének megismerése áll. A megfigyelés dokumentálása során is ezekre kell majd kiemelten figyelni. A terepmunka során minden tanóráról önálló jegyzőkönyv készül.

Az óramegfigyelési jegyzőkönyv is tartalmaz a megfigyelést orientáló szempontokat. Fontos megfigyelni (amennyiben erre van lehetőség) a tanórát megelőzően a diákok tevékenységét, hangulatát és a tanulási környezetet is. Érdekes itt is visszaidézni az iskola bemutatóját, a megelőző megismerő munkát, vajon megjelennek-e valamilyen formában az ott említett értékek.

Az óra alatt ajánlott 15 perces intervallumokban rögzíteni az órai történéseket. Önnek kiemelten a tanári tevékenységekre érdemes figyelni, ez azonban nem választható el a tanulók munkájától, viselkedésétől. A jegyzőkönyv a személyes reflexióknak is teret ad, ide röviden benyomásait, szakmai meglátásait kell rögzíteni.

A szakmai megbeszélés jegyzetei

Az óralátogatásokat követően az iskola néhány tanárával lehetőségük lesz beszélgetni a tanári munkáról. Az itt felmerülő kérdéseket, feladatokat, kihívásokat és sikereket is rögzítjük röviden, vázlatosan, a személyes reflexiókkal kiegészítve.

Személyes reflexiók

Valamennyi megfigyelési dokumentumban helyet kapnak a személyes, szakmai reflexiók is. Nézeteink erősen formálják azt, ahogyan önmagunkról, a pedagógiai helyzetekről gondolkodunk. Ezek tudatosítása, szakmai meglátásaink kihangosítása saját tanári szerepértelmezésünk megismerése, formálása szempontjából is fontos, s az elemző munkát is segítik. Fontos, hogy személyes reflexióit rögzítse a helyszínen, ide érzéseit, benyomásait, dilemmáit írja le önmaga számára is, mert az későbbi munkáját segíti majd.

A terepnapló formai sajátosságai

A terepnapló alapvetően Önnek, saját, későbbi elemző munkájának támogatására készül tanulása támogatása érdekében, ezt azonban a kurzus oktatója is megnézi, és értékelni fogja. A terepnaplót a helyszínen vezeti, majd a látogatást követően rövid időn belül feltölti jegyzeteit a kurzusa e-learning felületére, szövegszerkesztő alkalmazással rendszerezve, tisztázva.

Elemző dolgozat

A féléves munka során a szemináriumi munka része – az iskolalátogatások tapasztalataira építve – egy elemző dolgozat készítése. A dolgozatok szakirodalom felhasználásával készülő, önálló elemzések: a gyakorlatok során megélt tapasztalatok szakmai elemzése, saját reflexióinak bemutatása.

Az elemző munka során az alábbi témák közül választhat egyet:

1. A pedagógiai értékek megjelenése az iskolai mindennapokban: egy érték elemzése két iskola megfigyelései alapján

A munka során az Ön feladata, hogy választsz egy olyan pedagógiai értéket, amely két iskola pedagógiai programjában is megjelent, majd elemzi, összehasonlítja ennek megjelenését a két iskolában.

A szemináriumi munka során és az előadáson részletesen foglalkoznak az értékek és a nevelés témakörével, ahogyan azonban a korábbiakban is utaltunk rá, az értékek alapvetően formálják egy iskola mindennapjait. Közvetve számos tevékenységben, mozzanatban megjelenhetnek, megfigyelhetők a fizikai környezetben is. Az Ön feladata, hogy ezeket a „megjelenéseket” elemezze, értelmezze és a dolgozatban bemutassa. A dolgozat felépítését segíthetik az alábbi kérdések.

- Milyen értéket választott? Miért fontos az adott érték? Milyen szerepe és lehetősége van ennek közvetítésében az iskolának? Milyen kihívásokkal kell szembenéznie? Tanári nézőpontból hogyan látja az adott érték szerepét egy iskola életében?
- Hogyan jelent meg a két iskola esetén az adott érték? Hogy jelenítették meg a pedagógiai programban? Hogyan beszélt róla az iskolát bemutató kolléga? Miért fontos ez az érték az iskolák számára? Az iskolát körülvevő környezet (szűkebb-tágabb kontextus), szereplők (gyermekek/fiatalok, szülők, tanárok, fenntartó stb.) hogyan formálják, alakítják ezt az értéket?
- Hogyan jelent meg a megfigyelt tanórákon az adott érték?
- Hogyan jelent meg a szakmai beszélgetéseken az adott érték? Milyen pedagógiai tevékenységekkel szeretnék azt képviselni?
- Látott-e egyéb fontos mozzanatot az értékekhez kapcsolódóan (pl. a tanulási környezet, az iskolai kultúra elemei, hagyományok, rendezvények)?
- Mit gondol a látottakról tanári szemmel? Hogyan látja saját tanári lehetőségeit az adott érték kapcsán? Volt-e Ön számára dilemma, elgondolkodtató helyzet a fentiekhez kapcsolódóan?

Kérjük, a munka elkészítésekor vegye figyelembe, hogy a kérdések a dolgozat megírását segítik, a dolgozata azonban természetesen nem a kérdés-válasz struktúrát követi majd.

2. A pedagógiai értékek megjelenése az iskolai mindennapokban: több érték elemzése egy iskola megfigyelése alapján

A munka során az Ön feladata, hogy válasszon néhány (min. 3) olyan pedagógiai értéket, amelyek az egyik iskola pedagógiai programjában megjelentek, majd elemezze, értelmezze megjelenésüket.

A szemináriumi munka során és az előadáson részletesen foglalkoznak az értékek és a nevelés témakörével, ahogyan azonban a korábbiakban is utaltunk rá, az értékek alapvetően formálják egy iskola mindennapjait. Közvetve számos tevékenységben, mozzanatban megjelenhetnek, megfigyelhetők a fizikai környezetben is. Az Ön feladata, hogy ezeket a „megjelenéseket” elemezze, értelmezze és a dolgozatban bemutassa. A dolgozat felépítését segíthetik az alábbi kérdések.

- Milyen értékeket választott? Miért fontos az adott érték? Milyen szerepe és lehetősége van ezek közvetítésében az iskolának? Milyen kihívásokkal kell szembenéznie? Tanári nézőpontból hogyan látja az adott érték szerepét egy iskola életében?
- Hogyan jelentek meg az értékek az iskolában? Hogy jelenítették meg őket a pedagógiai programban? Hogyan beszélt róluk az iskolát bemutató kolléga? Miért fontos ez az érték az iskolák számára? Az iskolát körülvevő környezet (szűkebb-tágabb kontextus), szereplők (gyermekek/fiatalok, szülők, tanárok, fenntartó stb.) hogyan formálják, alakítják ezt az értéket?
- Hogyan jelent meg a megfigyelt tanórákon az adott érték/értékek?

- Hogyan jelent meg a szakmai beszélgetéseken az adott érték/értékek? Milyen pedagógiai tevékenységekkel szeretnék azt képviselni?
- Látott-e egyéb fontos mozzanatok az értékekhez kapcsolódóan (pl. a tanulási környezet, az iskolai kultúra elemei, hagyományok, rendezvények)?
- Mít gondol a látottakról tanári szemmel? Hogyan látja saját tanári lehetőségeit az adott érték kapcsán? Volt-e Ön számára dilemma, elgondolkodtató helyzet a fentiekhez kapcsolódóan?

Kérjük, a munka elkészítésekor vegye figyelembe, hogy a kérdések a dolgozat megírását segítik, a dolgozata azonban természetesen nem a kérdés-válasz struktúrát követi majd.

3. A tanári szerep: feladatok, tevékenységek és eltéréseik

A munka során az Ön feladata, hogy értelmezze, elemezze a tanári tevékenységek, feladatok sokszínűségét a látogatások alapján, és hasonlítsa össze ezek megjelenését a három iskolában.

Az iskolalátogatások alkalmával a szakmai beszélgetések és óramegfigyelések során sokféle tanári tevékenységet érintenek, a dolgozat keretében ezek elemzése, rendszerezése, értelmezése a feladat.

A dolgozat felépítését segíthetik az alábbi kérdések:

- Milyen tevékenységből, feladatokból áll a tanári munka? Mik egy tanár feladatai napjainkban? Mi alakítja ezeket a feladatokat, esetleg elvárásokat?
- Milyen tanári tevékenységeket látott, jegyzett fel az iskolalátogatások során? Hangsúlyosabban jelent-e meg valamelyik egyik vagy másik iskolában? Az iskola milyen sajátosságai alakíthatják ezeket a feladatokat, tevékenységeket?
- Hogyan rendszerezné ezeket a tevékenységeket?
- Milyen kihívásokkal találkozott a feladatokhoz kapcsolódóan?
- Mi alakítja az adott iskolákban a tanári feladatokat és tevékenységeket?
- Hogyan látja, melyek azok a feladatok, melyek közel állnak Önhöz, melyekhez kapcsolódóan dilemmái vannak, melyeket kihívásként él meg? Indokolja válaszait!

Kérjük, a munka elkészítésekor vegye figyelembe, hogy a kérdések a dolgozat megírását segítik, a dolgozata azonban természetesen nem a kérdés-válasz struktúrát követi majd.

Az elemző dolgozat formai sajátosságai

A dolgozatok esetén elvárás min. 1–3 szakirodalom felhasználása az elemzés során. Az ajánlott irodalmak között található a választott témához leginkább illeszkedő munkát. A szakirodalom felhasználása során ügyeljen arra, hogy dolgozatában egyértelműen jelölje a szöveg közben és a dolgozat végén is az irodalmak használatát!

Az elemző dolgozat elvárt terjedelme: kb. 12 000–15 000 karakter (szóköz nélkül).

Szakirodalmi ajánlások

Értékek

BÁBOSIK I. (2004): *Az optimális nevelőiskola-modell jellemzői*. In: BÁBOSIK I.: *Neveléstudomány*. Osiris Kiadó, Budapest. Ajánlott alfejezetek: 181–198.

BASKA G. (2015): *Normák és értékek a nevelés történetében*. In: N. KOLLÁR . – RAPOS N. (szerk.): *A társas, társadalmi viszonyok*.
https://www.eltereader.hu/media/2015/11/Tanar_leszek_READER.pdf (2023. 04. 20.)

KNAUSZ I. (2013): *Mi a nevelés?* https://www.tani-tani.info/mi_a_neveles (2023. 04. 20.)

ZRINSZKY L. (2000): *Iskolaelméletek és iskolai élet*. Okker Kiadó, Budapest.

Tanári szerep, feladatok, tevékenységek

SZABÓ É. – N. KOLLÁR K. – VÖRÖS A. (2017): *A tanári szerep, a vezetés és a tekintély problémái*. In: N. KOLLÁR K. – SZABÓ É. (szerk.): *Pedagógusok pszichológiai kézikönyve 3*. Osiris Kiadó, Budapest. 407–454. http://publicatio.bibl.u-szeged.hu/18447/1/pszichoped_tanari_szerep.pdf (2023. 04. 20.)

Ajánlott alfejezetek:

- A hatalom és a tekintély problémái a tanári munkában
- A hatalomgyakorlás lehetőségei II. Fegyelmezés
- A hatalomgyakorlás lehetőségei III. Ellenőrzés, értékelés
- A szerep fogalma a szociálpszichológiában
- A tanári szerep jellemzői, a szerep betöltőjével kapcsolatos elvárások
- Tanár-diák viszony az alternatív iskolákban

ZÉTÉNYI Á. (2004). *A tanár mint vezető, vezetési stílusok*. In: MÉSZÁROS A. (szerk.) *Az iskola szociálpszichológiai jelenségtudomány*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest. 360–374.

FÁYRNÉ DOMBI A. (2011): *Pedagógusképzés, pedagógus pálya, kiterjesztett pedagógusszerep*. Szegedi Tudományegyetem, Szeged.
https://www.researchgate.net/publication/315445676_A_megvaltozott_pedagogusszerep (2023. 04. 20.)

Módszertani olvasmányok

FALUS I. (2004): *A megfigyelés*. In: FALUS I. (szerk.). *Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe*. 6. fejezet. 98–139. <https://docplayer.hu/5665571-Bevezetes-a-pedagogiai-kutatas-modszereibe.html> (2023. 04. 20.)

SZIVÁK J. (2014): *Reflektív elméletek, reflektív gyakorlatok*.
<https://www.eltereader.hu/media/2016/05/Szivak-READER.pdf> (2023. 04. 20.)

3 A féléves munka értékelése

A *Pályaszocializációs gyakorlat 1. – Tanár leszek* kurzus értékelése szemináriumi jeggyel történik. Az értékelés alapját a gyakorlatokon (intézménylátogatáson) végzett munka és a szemináriumi munka adja.

A terepnapló értékelése

A terepnapló vezetése és feltöltése a kurzus e-learning felületére a kurzus teljesítésének a feltétele. Hiányos vagy nem megfelelő terepnapló esetén a kurzus nem teljesíthető. A terepnapló értékelése lehet *nem felelt meg*, *megfelelő* és *kiváló*. A terepnaplóra pontszám alapú értékelést kap. Az első terepnaplót a látogatást követő rövid időn belül fel kell töltenie a kurzusa e-learning felületére, ahol az oktatótól (szintén rövid időn belül) visszajelzést kap a felületen elérhető értékelőtáblán. Ez alapján látja, hogy munkája megfelelő-e, illetve milyen szempontokra fontos még figyelnie a következő alkalmak esetén.

A terepnapló további látogatások alkalmával készült dokumentumainak az értékelése a szemináriumi munka lezárásakor történik. A kurzus sikeres teljesítéséhez a három látogatásról készült terepnaplót kell feltöltenie.

A terepnapló értékelési szempontjai nyilvánosak, melyeket az alábbi táblázatban tekinthet meg:

AZ ÉRTÉKELÉS SZEMPONTJAI	MAXIMÁLISAN ELÉRHETŐ PONTSZÁM
Az iskola jellemzőinek dokumentálása	
→ a megfigyelés alaposága, részletessége	
→ a rövid, személyes reflexiók, jegyzetek minősége	10
→ a megadott szempontok megjelenése a jegyzetekben	
Az órai jegyzetek:	
→ a (tanár-diák) tevékenységek rögzítése	
→ a megfigyelés alaposága, részletessége	10
→ a rövid, személyes reflexiók, jegyzetek minősége	
Szakmai megbeszélések dokumentálása:	
→ a rövid, személyes reflexiók, jegyzetek minősége	6
Tartalmi-formai követelmények:	
→ a terepnapló megfelelése a tartalmi követelményeknek	4
→ átláthatóság, precíz rögzítés	
→ a terepnapló minden elemet tartalmaz	

Minden iskolalátogatásról benyújtott terepnaplóról külön kap értékelést, így a terepnaplókkal összesen 90 pontot szerezhetsz. Ez úgy áll össze, hogy minden iskolalátogatásról vezet terepnaplót a megadott elemekkel. A kurzus teljesítéséhez valamennyi terepnapló értékelésének el kell érnie a legalább megfelelő minősítést.

0–49% NEM FELELT MEG 0–14,5 PONT	50–72% MEGFELELŐ 15–21,5 PONT	73–100% KIVÁLÓ 22–30 PONT
---	--	--

A terepnapló értékelési határai

Az elemző dolgozat értékelése

Az elemző dolgozatot a választott témában a féléves munka végén kell benyújtani. Az elemző dolgozat az intézménylátogatásokon szerzett szakmai tapasztalatokra épül. A dolgozat értékelése érdemjeggyel és rövid szöveges értékeléssel történik.

Az elemző dolgozat értékelési szempontjai nyilvánosak, melyeket az alábbi táblázatban tekinthet meg:

AZ ÉRTÉKELÉS SZEMPONTJAI	MAXIMÁLISAN ELÉRHETŐ PONTSZÁM
Szakirodalmi megalapozottság:	
→ a szakirodalom feldolgozásának a mélysége	10
→ a hivatkozások precíz kezelése	
Az elemző szemlélet megjelenése:	
→ a munka túllép a megfigyelt lineáris leírásán, megjelenik benne az elemző szemlélet (pl. a pedagógiai értékek, a megfigyelt pedagógiai tevékenységek elemzése, értelmezése)	20
→ a megfigyelt tapasztalatok tudatos beépítése és értelmezése	20
Személyes-szakmai reflexiók:	
→ a szakmai reflexiók megjelenítése, mélysége	20
→ szakmai nyelvhasználat	10

Tartalmi-formai követelmények:

→ struktúra, felépítés, koherencia

10

→

ÖSSZESEN**90**

0–44% ELÉGTELEN 0–40 PONT	45–59% ELÉGSÉGES 40,5–53,5 PONT	60–70% KÖZEPES 54–63,5 PONT	71–83% JÓ 64–75,5 PONT	84–100% JELES 76–90 PONT
---------------------------------	---------------------------------------	-----------------------------------	------------------------------	--------------------------------

A *Pályaszocializációs gyakorlat 1. – Tanár leszek* kurzus a terepnaplók benyújtásával és az elemző dolgozat megírásával teljesíthető. A terepnaplók esetén fontos, hogy mindhárom terepnapló minősítése legalább *megfelelő* legyen, továbbá az elemző dolgozatot is legalább *elégséges* szintre kell teljesíteni. A féléves munkákkal összesen 180 pontot szerezhetsz. A kurzus értékelése az alábbi százalékos értékelési határok alapján történik:

0–44% ELÉGTELEN N	45–59% ELÉGSÉGES S	60–70% KÖZEPES	71–83% JÓ	84–100% JELES
-------------------------	--------------------------	-------------------	--------------	------------------

4 Gyakori kérdések

Mennyit hiányozhatok a kurzusról?

A hallgatói követelményrendszerrel összhangban Ön maximálisan egy szemináriumi alkalmat és egy iskolai gyakorlati (intézménylátogatási) alkalmat mulaszthat.

Mi történik, ha nem tudok elmenni az egyik iskolalátogatásra?

Kérjük, vegye figyelembe, hogy a Tanár leszek szeminárium feladatainak a teljesítéséhez három intézmény megismerése szükséges, így hiányzás esetén egyeztessen a kurzus oktatójával!

Meddig tartanak az iskolalátogatások?

A külső iskolai gyakorlatok a kurzus órarendi sávjában 8.00–12.00 óra között történnek.

Hol találok a kurzus e-learning felületét?

A kurzusok felülete a Canvas felület, melyet a <https://canvas.elte.hu/> oldalon érhet el. A kurzus sikeres felvételét követően a Canvas felületre belépve megtalálja annak a kurzusnak a felületét, amelyet Ön felvett (amikor az oktató nyilvánossá teszi a kurzus felületét).

Kézzel írt terepnaplót is feltölthetek?

Nem. Kérjük, hogy a terepnapló dokumentumait feltöltés előtt minden esetben szövegszerkesztő alkalmazásával rendszerezze, szerkessze. Ez az Ön tanulását is támogatja, hiszen miközben dolgozik az anyaggal, újragondolja, rendszerezi az információkat. Természetesen az iskolalátogatások során kézzel, papíralapon vezetheti a terepnaplót.

Nekem kell nyomtatnom a jegyzőkönyveket?

Nem. A kurzus első alkalmán a kurzus oktatója kiosztja Önnek a terepnaplósablonokat egy alkalommal. Kérjük azonban, ha véletlenül elveszti ezeket a dokumentumokat, akkor gondoskodjon pótlásukról. A sablonok letölthetők a kurzus e-learning felületéről.

Mi történik, ha a terepnaplóm nem felelt meg minősítést kap?

A kurzus oktatója részletesen tájékoztatja a javítás menetéről. Egy alkalommal van lehetősége a terepnaplója kiegészítésére.

5 Felmentés az iskolai gyakorlatok alól

A képzés során a tanár szakos hallgató három pályaszocializációs gyakorlaton vesz részt, mindhárom gyakorlat két tantárgy összekapcsolásából áll össze egy tárggyá: intézményi gyakorlat (iskolalátogatás), és a szakmai tapasztalatok feldolgozását támogató szeminárium. Azon hallgatóknak, akik **felmentést kaptak**¹ az intézményi gyakorlat (iskolalátogatás) alól, csak a szemináriumot kell teljesíteniük, a csoportos intézménylátogatásokon nem kell részt venniük, így terepnaplót sem kell készíteni. A tárgyat ebben az esetben is fel kell venniük az összekapcsolás miatt.

A hallgatók azért kapják a felmentést, mert a legalább egy tanévnyi tanítási gyakorlatuk alapján rendelkeznek olyan mennyiségű és minőségű tapasztalattal, hogy a szemináriumokon aktívan tudnak bekapcsolódni a gyakorlati élmények, benyomások feldolgozásába, és a közös intézménylátogatások nélkül is el tudják készíteni a félévi munkát lezáró szemináriumi dolgozatot. A szemináriumi dolgozat témája: *„A pedagógiai értékek megjelenése az iskolai mindennapokban: több érték elemzése egy iskolához kapcsolódó tapasztalatok alapján.”*

Az első feladat, hogy Ön kiválaszt egy iskolát (lehet olyan, ahol tanított, vagy épp most is tanít), majd megismerkedik az iskola elérhető dokumentumaival (pedagógiai program, SZMSZ, házirend, honlap). A feldolgozás során választ néhány (min. három) olyan pedagógiai értéket, amelyek az adott iskola pedagógiai programjában megjelentek, majd elemzi, értelmezi intézményi megjelenésüket, koherenciájukat. A szemináriumi munka során és az előadáson részletesen foglalkoznak az értékek és a nevelés témakörével, ahogyan azonban a korábbiakban is utaltunk rá, az értékek alapvetően formálják egy iskola mindennapjait. Közvetve számos tevékenységben, mozzanatban megjelenhetnek, megfigyelhetők a fizikai környezetben is. Az Ön feladata, hogy az iskolában szerzett korábbi tanári tapasztalatai alapján mutassa be, elemezze, értelmezze ezek iskolai „megjelenéseit”, a dolgozatban mutassa be őket. A dolgozat felépítését segíthetik az alábbi kérdések.

- Milyen értékeket választott? Miért fontos az adott érték? Milyen szerepe és lehetősége van ezek közvetítésében az iskolának? Milyen kihívásokkal kell szembenéznie? Tanári nézőpontból hogyan látja az adott érték szerepét egy iskola életében?
- Hogyan jelennek meg az értékek a kiválasztott iskolában a dokumentumok alapján? Hogy jelenítették meg őket a pedagógiai programban? Miért fontos ez az érték az iskolák számára? Az iskolát körülvevő környezet (szűkebb-tágabb kontextus), szereplők (gyermekek/fiatalok, szülők, tanárok, fenntartó stb.) hogyan formálják, alakítják ezt az értéket?
- Hogyan jelenik meg a tanórákon, tanórán kívüli tevékenységben az adott érték/értékek?
- Milyen pedagógiai tevékenységekkel szeretné az iskola ezeket az értékeket képviselni?
- Hogyan látja saját tanári lehetőségeit az adott érték kapcsán? Mennyire figyelt Ön az iskola választott értékeire az iskolában dolgozó pedagógusként?
- Milyen dilemmával, elgondolkodtató helyzettel találkozott tanári munkája során?

A kérdések a dolgozat megírását segítik, a dolgozata ne a kérdés-válasz struktúrát kövesse!

Az elemző dolgozat formai sajátosságai

A dolgozatok esetén elvárás min. 1–3 szakirodalom felhasználása az elemzés során. A szakirodalom felhasználását egyértelműen jelölje a szöveg közben, és a dolgozat végén is jelenítse meg!

¹ A pályaszocializációs gyakorlat alóli mentesség feltételei:

<https://tkk.elte.hu/dstore/document/6304/A%20p%C3%A1lyaszocializ%C3%A1ci%C3%B3s%20gyakorlat%20al%C3%B3li%20mentess%C3%A9g%20felt%C3%A9telei.pdf>

Az elemző dolgozat elvárt terjedelme: kb. 12 000–15 000 karakter (szóköz nélkül).

Szakirodalmi ajánlások

BÁBOSIK I. (2004). *Az optimális nevelőiskola-modell jellemzői*. In: BÁBOSIK I.: *Neveléstudomány*. Osiris Kiadó, Budapest. Ajánlott alfejezetek: 181–198.

BASKA G. (2015): *Normák és értékek a nevelés történetében*. In: N. KOLLÁR K.– RAPOS N. (szerk.): *A társas, társadalmi viszonyok*.
https://www.eltereader.hu/media/2015/11/Tanar_leszek_READER.pdf (2023. 04. 20.)

KNAUSZ I. (2013): *Mi a nevelés?* https://www.tani-tani.info/mi_a_nevelés (2023. 04. 20.)

ZRINSZKY L. (2000): *Iskolaelméletek és iskolai élet*. Okker Kiadó, Budapest.

Az elemző dolgozat értékelése

Az elemző dolgozatot a választott témában a féléves munka végén kell benyújtani, a dolgozat értékelése érdemjeggyel és rövid szöveges értékeléssel történik. Az elemző dolgozat értékelési szempontjai nyilvánosak, melyeket az alábbi táblázatban tekinthet meg:

AZ ÉRTÉKELÉS SZEMPONTJAI	MAXIMÁLISAN ELÉRHETŐ PONTSZÁM
Szakirodalmi megalapozottság:	
→ a szakirodalom feldolgozásának a mélysége	10
→ a hivatkozások precíz kezelése	
Az elemző szemlélet megjelenése:	
→ a munka túllép a megfigyelték lineáris leírásán, megjelenik benne az elemző szemlélet (pl. a pedagógiai értékek, a megfigyelt pedagógiai tevékenységek elemzése, értelmezése)	20
→ a megfigyelések, tapasztalatok tudatos beépítése és értelmezése	20
Személyes-szakmai reflexiók:	
→ a szakmai reflexiók megjelenítése, mélysége	20
→ szakmai nyelvhasználat	10
Tartalmi-formai követelmények:	
→ struktúra, felépítés, koherencia	10
ÖSSZESEN	90

0–44%
ELÉGTELEN
0–40 PONT

45–59%
ELÉGSÉGES
40,5–53,5 PONT

60–70%
KÖZEPES
54–63,5 PONT

71–83%
JÓ
64–75,5 PONT

84–100%
JELES
76–90 PONT

6 Sablonok

NAPLÓ AZ ISKOLALÁTOGATÁSRÓL

HALLGATÓ NEVE:

AZ ISKOLA NEVE

A látogatás időpontja:

A LÁTOGATÁS ELŐKÉSZÍTÉSE (JEGYZETEK)

Az iskola fő jellemzői, értékei a pedagógiai program alapján *(pl. fenntartó, tanulólétszám, egyéb sajátosságok)*:

AZ ISKOLA BEMUTATÁSA (JEGYZETEK)

Az iskola pedagógiai célja, hitvallása, főbb jellemzői

- Melyek az iskola legfontosabb értékei?
- Eredmények az iskola szerint: Az iskola bemutatása során szó esik-e az iskola eredményeiről? Mik ezek?
- Lokális sajátosságok: Milyen az iskolát körülvevő társas-társadalmi kontextus? Mit jelent az adott iskola tanárának, diákjának lenni (identitás)?

Értékek

Az értékek megjelenése („lenyomata”) a pedagógiai munka során

A tanulási környezet

- Milyen az iskola hangulata?
- Milyen az iskola épülete?
- Milyenek a tantermek?

SZEMÉLYES REFLEXIÓ

MEGFIGYELÉSI JEGYZETEK A TANÓRÁRÓL

A jegyzőkönyv készítője:	
Az iskola neve (a megfigyelés helyszíne):	
A megfigyelés időpontja:	
Tanóra:	
Osztály:	
Az óra előtti észrevételek:	A tanulók / a csoport tevékenysége:
	A tanulók / a csoport hangulata:
A tanulási környezet (padok elrendezése, dekoráció stb.) és a terem elrendezésének vázlatos rajza:	

ÓRAI JEGYZETEK

Idő	A tanár és a tanulók tevékenysége	Tetszett / Nem tetszett / Dilemma
15'		
30'		
45'		

SZEMÉLYES REFLEXIÓM

1) Röviden írja le azt az órarészletet, amely nagyon tetszett a pedagógus munkájában/tevékenységében! Miért?

2) Mivel kapcsolatban / Milyen kérdést tenne fel az órán látottakkal / a tanár órai tevékenységével kapcsolatban?

A MEGBESZÉLÉS JEGYZETEI

A megbeszélésen elhangzott:

- legfontosabb pedagógusfeladatok,
- felmerült témák,
- kérdések, dilemmák.

Jegyzeteim az interjúról